

Порив и мечта в разказа "Ветрената мелница"

14.10.2021, 18:50 ч.

Създаден през 1902 г. и отбелязващ ранния етап от творчеството на Елин Пелин, разказът „Ветрената мелница” се отличава значително от останалите творби на белетриста, в които акцентът е поставен върху обществената действителност, а героите са жертви, страдалци или бунтари. Тук писателят изоб-разява изконните човешки пориви и мечти - непом-раченото чувство за красота, жаждата за любов и радост в живота, волния творчески труд, виталността и стремежа към свобода на избора. Герои са не отрудените и отчаяни от живота селяни, а вдъхнове-ни от оптимизъм, творчески идеи и ентузиазъм мечтатели. Техният стремеж е не да се борят срещу съществуващото, а, свързани с общото смътно чув-ство на недоволство от живота, да творят и да пос-тигнат непознатото, новото. Елин Пелин слива в сти-хията на любовта волния творчески труд, песента, музиката, танца и играта. Любовта изразява порива и мечтата, става смисъл на човешкото съществуване. Елин Пелин създава един необикновен разказ, в кой-то доминира приповдигнатото настроение на праз-ника - труд, песен, танц, разкрито чрез тържеството на любовта, вплътена в порив и човешка мечта.

Двамата главни герои - Лазар Дъбака и дядо Кор-чан, носители на интересни творчески идеи и мечти, са свързани от **„едно странно приятелство, спо-койно, неразделно и безкрайно весело”**. И двамата **„имаха похватни майсторски ръце”**. Те са весели, малко шегобийци, трудолюбиви и сърдечни, но и два-мата са малко „ветрени” мечтатели - **„когато ра-ботата свършваше до половина - те я зарязва-ха”**. Писателят създава две човешки присъствия, от-личаващи се с витален дух и нравствени добродетели. Конкретните взаимоотношения между героите, чрез които разкрива техните пориви и мечти, Елин Пелин разгръща на фона на изобразеното природно бедствие - сушата. Майстор на пресъздаването на народната психология, писателят преминава от общата селска угриженост - **„разтъжи се угриже-ното селяшко сърце”**, към психологията на отделни герои. Разговорът за сушата между двамата главни герои - Дъбака и дядо Корчан, е сюжетна завръзка на разказа. Вече запознат с **„изобретателния ум на Дъбака”**, който **„понякога скрояваше всякакви странни планове, които воденичарската глава на дядо Корчан всякога одобряваше, а неуморните ръ-це идеха на помощ”**, както и с двете им творения - тепавицата и дарака, читателят очаква новата идея на героите. И тя не закъснява. Ражда се под влияние на трагичното за цялото село природно явление -сушата, от която пресъхват всички рекички, а воде-ниците **„се умълчават”**. Идеята на Дъбака за ветре-на мелница се ражда с усмивка, като на шега, но **„породи в главата на Дъбака, мисълта за Ветрена мелница и планът ѝ зарасте в ума му”**. Идеите на Лазар, макар и „вятърничави”, и нереализирани докрай, се раждат с усмивката му, а положителният емоционален заряд на замисъла се трансформира във вдъхновеността на труда. Усмивката, веселието са заразителни, те преодоляват присмиването и иро-нията на съселяните на Лазар и на дядо Корчан. Веселието увлича двамата герои и те не пестят си-лите си: **„И когато Дъбакът дълго и широко му из-ложи плана и сметките си, старецът одобри и се увлече. (...) Всецяло предадени на мисълта за това велико творение, те не жалеха труд, не сецаха умора, не правеха почивка. (...) Увлечени, те даже не си проговаряха.”**

Двамата майстори сякаш се надиграват, надпре-варват в сръчността, в бързината и удовлетворени-ето от започнатата работа. Трудът и стремежът да сътворят нещо полезно, поривът към творчество, към постигане на непознатото ги води и те не усещат умора. Техният труд се отличава от описания в други разкази на Елин Пелин труд-страдание, мъка; труд, от който зависи препитанието на селяните. Двамата мечтатели не просто се трудят, те творят, матери-ализират идеите си. За тях трудът е радост и игра, съпътстван от усмивки и песни. Той е не само мате-риална сила, но и природосъобразен инстинкт. Всецялото отдаване на мисълта за **„великото тво-рение”** \л неуморимостта им в реализиране на иде-ята са доказателство за творческия устрем на геро-ите. Мъдростта на творенето се превръща в смисъл на човешкия живот. Той има други стойности. Дали тепавицата, даракът или ветрената мелница ще бъ-дат завършени, не е от значение, но недовършеният скелет на мелницата ще остане като символ на виталната сила и оптимизъм на българина, на вечния порив към творчество, към създаване, към красота. В този смисъл човекът изживява същността си в са-мия акт на творчеството, а не в резултата му. И ся-каш поведението на двамата странни мечтатели е синтезирано в мъдрата сила на фолклорния принцип: **„Залудо работи, залудо не стой.”**

Наред с трудолюбието, с порива към творчество, към щастие, Елин Пелин описва виталността на

меч-тите и надеждите на хората, жизнеността и стоициз-ма на българина, вярата му в доброто, в тържество-то на красотата и щастието, на любовта - другото проявление на природосъобразното у човека. Всичко това намира своето място, реализацията си в повествователното отклонение на главното сюжетно събитие, а именно в народния обичай - „пеперуда”, с който от незапомнени времена селяните прогонвали магически сушата и измолвали дъжд. Забеляза-ното от върха на строящата се ветрена мелница обла-че, за което Дъбака съобщава, предизвиква ожив-ление у селяните, събужда оптимизма и надеждите им, развеселява ги и ги кара да изразят своите меч-ти и надежди в изпълняване на ритуала „пеперуда” **„Емнаха се смехове и викот, вдигна се весела олелия, <...>с тъпани и гайди момичетата изведо-ха „вай-дудула” чак до баирчето... извиха лудо хо-ро по изсъхналата трева.”**

Радост се изписва по лицата на селяните, **„загри-жените им сърца се поотпуснаха”**, а Лазар Дъбака и дядо Корчан продължават работата си. В този момент Елин Пелин въвежда третия главен герои - Христина, с което преобръща посоката на сюжетното действие на разказа. Тя става видима причина за незавършеността на творението на два-мата герои - ветрената мелница. Но чрез нейния об-раз писателят разкрива човешкия порив към красо-та и щастие, игривостта и виталността на българина, жизнеността и умението да се изразят чрез танца, чрез надиграването чувства и мечти. Христина -осемнадесетгодишната внучка на дядо Корчан, е единствената му връзка с рода, с общността. В нея откриваме проявление на неговото минало, надуха на времето, на виталността и красотата, на себеотдаването и игривостта. Всичко това, както и закач-ливото й отношение към труда на „мечтателите”, по-ривът й към надиграване в хорото, отправен като ритуално предизвикателство към Лазар, спечелват сърцето му, връщат го към миналото, подбуждат вът-решните трептения на душата му. И той слиза от пок-рива на мелницата, за да погледа хорото, на което Христина **„играеше лудо, като че ли на шега, и нас-мешливо поглеждаше младия воденичар”**. Лазар на-пуска своето пространство „горе”, за да слезе „до-лу”, на земята и да се присъедини към ритуала, към Христина, която не е като всички, а е духовно близка до неговата поривност и до романтичната замечта-ност на дядо Корчан. Дъбака попада в сватбената атмосфера на земното веселие. За да докаже себе си, трябва да покори Христина. И идва предизвика-телството, което пробужда неговите пориви и мечти. Христина поръчва на гайдаря да свири ръченица и заиграва, влагайки в танца цялата си жизненост, виталност и красота. Не остава безучастен и Лазар Дъбака: **„И славният някогашен игралец Дъбакът не можа да се стърпи. Дъхът му се спря, сърцето му заби и той забравен изскочи срещу Христина и мъл-чешком, блед като платно заигра.”** Ръченицата - ритуално-игрова форма на селската задявка, предста-вя сюжетно-композиционната кулминация на раз-каза. Предизвикателството е прието, Дъбака се на-диграва с Христина и мигом забравя своите идеи и творения. И двамата се унасят в танца-творчество, вживяват се. Христина забравя себе си в танца, по-добно на Дъбака, който унесен в труда си, не забе-лязва нито парещото слънце, нито ироничния прис-мех на съселяните си, нито има време да проговори на дядо Корчан. Надиграването в танца е своеоб-разно продължение на вдъхновения труд. И в труда, и в играта Дъбака влага цялата си душа, за да съгради нещо: **„Дъбакът пък съвсем беше се забравил. С ръце нехайно кръстосани отдире, той подскача-ше като елен, заставаше с чудни движения срещу противницата си и заситняше... „А облогът на над-играването, предложен от Христина, крие вече сим-воличен смисъл, разкрит в думите й: „Ако ме над-играеш, ще ти пристана!”** И Дъбака я надиграва, а тя удържа на

обещанието си. Попаднал в завъртелия се поетичен танц, Дъбака най-после се спира в избора си, който този път не може да изостави с махане на ръка, и така придава завършеност на живота си. Творението на Лазар - ветрената мелница, отстъпва своето място на любовта. Именно на това равнище на живота - на човешките взаимоотношения и любовта, се постига завършеността на творението. Изоставяйки недовършена и ветрената мелница, Дъбака отговаря на въпроса на дядо Корчан: „**Аз си намерих друга!**“. Лазар заменя „**тънката и висока снага**“ на мелницата, която се издига на баира, с Христина-чудното, жизнерадостно, закачливо и изпълнено с красота и волност създание, чи-ято „**висока и стройна фигура**“ предизвиква любопитството му още когато се покатерва на скелето на мелницата. Умело използвайки олицетворението и метафората, Елин Пелин описва кръговото движение на хорото като своеобразна трансформация на не-завъртелите се криле на ветрената мелница и като символ на вечния кръговрат на живота. Недовършените творения на Дъбака се превръщат в знак на вечността, на кръговостта на света.

Елин-Пелиновите герои от разказа „Ветрената мелница“ надмогват битовото, националното и социалното си битие и изявяват човешката си същност в труда, песента, танца, любовта, във вечния порив към творчество, в който е мечтата за щастие и добро, заложили в животворящата природа.